

ISTORIKAS VYTAUTAS LESČIUS APIE NEPRIKLAUSOMYBĖS KOVAS

Lietuvių tautos ilgalaikis siekimas atkurti savąją valstybę ir iškovoti teisę pačiai nustatyti jos politinę ateitį baigiantis Pirmajam pasauliniam karui dėl palankiai susiklosčiusių tarptautinių aplinkybių buvo apvainikuotas sėkme. 1918 m. vasario 16 d. lietuvių tautos atstovai paskelbė atkuriamą nepriklausomą, demokratinius pagrindais sutvarkytą Lietuvos valstybę su sostine Vilniumi. Tų pačių metų lapkričio 11 d. patvirtinus pirmąją prof. A. Voldemaro vadovaujamą vyriausybę, visame krašte prasidėjo valstybės institucijų kuriamasis darbas. Nepaisant labai neaiškios valstybės ateities ir beveik kritiškos karinės situacijos, valstybės administracinis organizavimas ir sėkmingas valstybės institucijų kūrimas visame krašte vyko su dideliu entuziazmu. Ateities perspektyva kėlė daugumos gyventojų pasitikėjimą savo jėgomis ir sugebėjimais bei žadino viltį, kad gyvenimas bus geresnis ir laisvesnis.

Nepaisant tuometinių didžiųjų pasaulio valstybių pareiškimų dėl tautų laisvės ir teisės pačioms lemti savo politinę ateitį, greit paaiškėjo, jog tikrieji jų interesai gerokai skyrėsi nuo skelbiamų šūkių. Pernelyg didelis Lietuvos diplomatų bei politinių ir visuomenės veikėjų pasitikėjimas būsimąja Taikos konferencija, kaip tautų ir valstybių gyvenimo naujos eros pradininke, nepasiteisino. 1919 m. pradžioje prasidėjusi Paryžiaus taikos konferencija oficialiai Lietuvos delegacijos net nepripažino. Lietuvos istoriniai kaimynai irgi nebuvo geranoriškai nusiteikę lietuvių tautos interesų atžvilgiu ir brandino planus ją pavergti.

Grėsmingai didėjančio pavojaus iš sovietinės Rusijos ir imperialistinės Lenkijos akivaizdoje Lietuvos vyriausybinuose sluoksniuose vis labiau imta suprasti, jog pasipriešinti tegali tvirta ir gerai ginkluota sava kariuomenė. Krašto apsaugos ministerijos 1918 m. lapkričio 23 d. išleistas pirmasis įsakymas kariuomenei organizuoti suteikė juridinį pagrindą pradėti ginkluotųjų pajėgų kūrimo darbą.

Tačiau pirmajai Lietuvos vyriausybei per pusantro savo veiklos mėnesio neparodžius didesnės iniciatyvos ir ginkluotosioms pajėgoms organizuoti pasirinkus kelią, kuris visiškai nesiderino su to meto būkle, šioje srityje nedaug ir tebuvo padaryta. Tuo tarpu vokiečiams ruošiantis palikti Vilnių, prie jo artinosi bolševikai. Pačiame Vilniuje ir jo apylinkėse organizavosi lenkai. Padėtis darėsi vis grėsmingesnė. Ir tik 1918 m. gruodžio 26 d. pradėjus veikti naujai M. Sleževičiaus vadovaujamai vyriausybei, svarbiausiu savo uždaviniu užsibrėžusiai suorganizuoti ginkluotąsias pajėgas ir iškart pašaukusiai savanorius ginti tėvynės nuo bolševikų invazijos, sparčiau buvo klojami krašto gynybos pamatai.

Kariuomenės kūrimosi pradžia sutapo su trijų galingų priešų - Sovietų Rusijos, o netrukus ir imperialistinės Lenkijos bei bermontininkų - ginkluotųjų pajėgų, siekusių pavergti Lietuvą, veržimusi į jos žemes. Nors jėgos buvo ir nelygios, bet mūsų sparčiai auganti ir stiprėjanti, visos tautos aktyviai remiama kariuomenė sugebėjo iki 1920 m. pabaigos užsitęsusių laisvės kovų metu vienus grobikus sulaikyti, o kitus - po lemtingų mūšių išvyti iš Lietuvos. Tai buvo didelis visos lietuvių tautos jėgų išbandymas, pareikalavęs daug aukų, tačiau apgynęs krašto nepriklausomybę ir įgalinęs įgyvendinti 1918 m. vasario 16 d. akte užsibrėžtus uždavinius.

Žiūrint iš laiko perspektyvos, 1918-1920 metai - neilgas laikotarpis. Tačiau įvykių gausumu, sudėtingumu bei svarbumu jis pranoko ištisą ankstesnį šimtmetį. Nepaprastai sunkios Nepriklausomybės kovos, kurias vedė mūsų besikurianti kariuomenė, buvo gyvas įrodymas, jog lietuvių tauta turėjo pakankamai ryžto, valios ir sugebėjimo ne tik atsispirti gausiems ir gerai ginkluotiems bei aprūpintiems priešams, bet ir gyventi savo atskirą, nepriklausomą gyvenimą, kurti gražius ateities planus ir juos sėkmingai realizuoti. Šį laikotarpį mūsų savanoriai bei pašauktieji tėvynės ginti Lietuvos vyrai savo krauju įrašė į garbingą krašto istoriją. Neatsitiktinai todėl ir sunkiais

sovietinės okupacijos metais jų žygiai įkvėpė lietuvių tautą atkakliai kovai prieš bolševizmą, o vėliau, atgavus nepriklausomybę, suteikė galimybę pasisemti teigiamos patirties stiprinant Lietuvos valstybingumą, kuriant savo ginkluotąsias pajėgas, brandinant naujus ateities planus.

(Iš: Vytautas Lesčius. Lietuvos kariuomenė Nepriklausomybės kovose 1918 – 1920. Vilnius, 2004, p.7-8)